

فَتْحُ الْقُلُوبِ

كُنْتُ قَدْ سَمِعْتُ عَنْ أَصْفَهَانَ وَمَعَالِمِهَا* الْأَثَرِيَّةِ* الْإِسْلَامِيَّةِ. كَانَتِ السَّيَّارَةُ تَقْتَرِبُ بِنَا مِنْ مَدِينَةِ أَصْفَهَانَ لِسَفَرَةٍ سِيَاحِيَّةٍ* عَائِلِيَّةٍ* .
بَعْدَ أَنْ وَصَلْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ، اسْتَرَخْنَا قَلِيلًا ثُمَّ خَرَجْنَا جَمِيعًا إِلَى سَاحَةِ «نَفْسِ جِهَانَ» وَهِيَ مِنْ أَفْضَلِ الْمَعَالِمِ الْأَثَرِيَّةِ حُسْنًا وَجَمَالًا بِمَا فِيهَا مِنْ مَسَاجِدَ وَأَبْنِيَّةٍ تَارِيخِيَّةٍ أُخْرَى.

***

– أَبَتَاهُ، لَقَدْ رَأَيْنَا فِي التَّارِيخِ آثَارَ غَزْوِ* الْمُهَاجِمِينَ مِنْ دِمَارٍ* وَهَدْمٍ* وَقَتْلِ
فِي حَقِّ الْأَبْرِيَاءِ* . وَلَكِنْ ...
– وَلَكِنْ مَاذَا يَا وَلَدِي؟
– وَلَكِنْ الْفَتْحَ الْإِسْلَامِيَّ لِإِيرَانَ عَجِيبٌ* .
– وَأَيْنَ الْعَجَبُ؟

– الْعَجَبُ فِي الْأَثْرِ الَّذِي خَلَّفَهُ هَذَا الْفَتْحُ مِنْ حَضَارَةٍ وَمَدِينَةٍ* وَازْدِهَارٍ* عِلْمِيّ .
– يَا بُنَيَّ! إِنَّ الْإِسْلَامَ لَمْ يَفْتَحِ الْبِلَادَ بِهَدْفِ الْإِحْتِلَالِ* وَالسَّلْبِ* وَالتَّهْبِ* بَلْ
كَانَ يَفْتَحُ الْقُلُوبَ قَبْلَ فَتْحِ الْبِلَادِ .

– ماذا تعني يا أبتاه؟

شَرِبَ الْأَبُ كُوبًا* شَايًا، فَقَالَ :

– عَلَى سَبِيلِ الْمَثَالِ أَمَا قَرَأْتَ فِي التَّارِيخِ قِصَّةَ فَتْحِ «سَمَرْقَنْدَ» بِيَدِ الْمُسْلِمِينَ؟
لَقَدْ غَزَا* الْمُسْلِمُونَ مَدِينَةَ سَمَرْقَنْدَ، أَيَّامَ خِلَافَةِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ مِنْ غَيْرِ

إِنْذَارٍ* وَإِعْلَانٍ مُسَبِّقٍ* .

فَقَدَّمَ أَهَالِي الْمَدِينَةِ شَكْوَى* إِلَى الْخَلِيفَةِ، فَأَحَالَ* الْخَلِيفَةُ الدَّعْوَى* إِلَى
الْقَاضِي . فَحَكَّمَ الْقَاضِي بِبُطْلَانِ الْفَتْحِ الْإِسْلَامِيِّ لِلْمَدِينَةِ . لِأَنَّ الْفَتْحَ كَانَ مُخَالِفًا
لِقَوَاعِدِ الْإِسْلَامِ الْحَرْبِيَّةِ فِي مَجَالِ نَشْرِ الدِّينِ الْإِلَهِيِّ .

الْإِسْلَامُ يَطْلُبُ مِنَ الْمُقَاتِلِينَ الْمُسْلِمِينَ الدَّعْوَةَ إِلَى الدِّينِ الْحَنِيفِ أَوْلًا وَفِي
حَالَةِ الرَّفْضِ* مِنْ جَانِبِ الْمُدْعُوِينَ يَجِبُ أَنْ يَخْضَعُوا لِلْجُرْيَةِ* أَوْ يَسْتَعِدُّوا لِلْحَرْبِ .
وَلِهَذَا أَمَرَ بِخُرُوجِ الْجَيْشِ مِنَ الْمَدِينَةِ .

فَلَمَّا رَأَى الْأَهَالِي هَذِهِ الْعَدَالَةَ الْإِسْلَامِيَّةَ، طَلَبُوا الْبَقَاءَ تَحْتَ رَايَةِ* الْإِسْلَامِ .
نَعَمْ؛ يَا وَلَدِي، هَذَا هُوَ سِرُّ تَأْسِيسِ أَعْظَمِ حَضَارَةٍ فِي الْعَالَمِ عَلَى مَدَى* التَّارِيخِ
وَهِيَ الَّتِي تَمْتَازُ عَنِ الْحَضَارَاتِ الْأُخْرَى خُلُقًا وَ سُلُوكًا وَ عِلْمًا .

التَّمييز

در جملات، علاوه بر نقش‌های اصلی، (فعل، فاعل، مبتدا، خبر) نقش‌هایی وجود دارند که ابهام کلمات ماقبل خود را برطرف می‌کنند.

در این درس، با یکی از نقش‌هایی که هدفش برطرف کردن ابهام کلمات و یا جملات است، آشنا می‌شویم.

دو عبارت زیر را با هم مقایسه نمایید و به سؤالات پاسخ دهید:

رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ.
رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كُوكِبًا.

۱- آیا در جملهٔ اول، منظور از عدد «۱۱» مشخص است؟

۲- آیا کلمهٔ «کوکباً» توانسته است این ابهام را برطرف کند؟

به کلماتی از قبیل «کوکباً» که ابهام اسم ماقبل خود را برطرف می‌نمایند، «تمییز» می‌گویند.

بدانیم

اکنون با دو مورد از کاربرد تمییز آشنا می‌شویم:

رفع ابهام از یک اسم (تمییز مفرد)

۱

با دقت در ترجمهٔ عبارت‌های زیر، پاسخ سؤال را بیابید:

شَرِبْتُ كَأْسًا.   شَرِبْتُ كَأْسًا   لَبَنًا.

إِشْتَرَيْتُ مَتْرَيْنِ.   إِشْتَرَيْتُ مَتْرَيْنِ   فُمَاشًا.

أَنْفَقْتُ مَنًّا.   أَنْفَقْتُ مَنًّا   فَمَحًّا.

- ۱- در کدام مجموعه، مفهوم جملات کامل و واضح است؟
- ۲- کلمات «لبناً، قماشاً و قمحاً» ابهام چه کلمه‌ای را برطرف نموده‌اند؟
- ۳- کلمات «کأساً، مترین و متناً» چه ویژگی‌های مشترکی دارند؟

بدانیم

به کلماتی که پس از «وزن، مساحت، پیمان‌ه و عدد» می‌آیند و ابهام آن‌ها را برطرف می‌کنند، «تمییز مفرد» می‌گویند.

لِلتَّدْرِيبِ

عَيْنِ التَّمْيِيزِ :

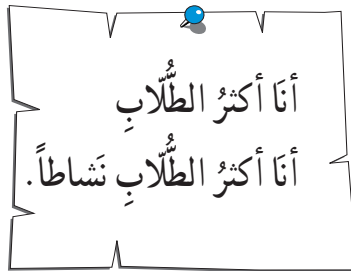
– قَرَأْتُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ صَفْحَةً مِنَ الْكِتَابِ.

– لِي هِكْتَارٍ أَرْضًا.

رفع ابهام از جمله (تمییز نسبت)

۲

با توجه به مفهوم دو عبارت زیر، به سؤالات پاسخ دهید :

– کدام جمله از جهت معنی کامل و واضح است؟

– «بیشتر» بودن متکلم از چه جهت است؟

– آیا در هر یک از کلمات «أنا»، «أكثر» و «الطلاب» به تنهایی ابهامی وجود دارد؟

– در این صورت کلمه «نشاطاً» برای رفع ابهام از چه کلمه‌ای آمده است؟

بدانیم

تمییز گاهی برای رفع ابهام موجود در جمله به کار می‌رود. به این نوع تمییز، «تمییز جمله» (نسبت) می‌گویند.

برای آشنایی بیشتر با تمییز جمله، به عبارات زیر توجه نمایید:

حَسَنَ الطَّالِبِ خُلُقًا.
فَجَزَّ اللَّهُ الْأَرْضَ عِيُونًا.
الْمُؤْمِنُ أَكْثَرُ صَبْرًا مِنَ الْأَخْرَيْنِ.

حَسَنَ خُلُقِ الطَّالِبِ.
فَجَزَّ اللَّهُ عِيُونَ الْأَرْضِ.
صَبْرُ الْمُؤْمِنِ أَكْثَرُ مِنَ الْأَخْرَيْنِ.

نقش کلمات مشخص شده در ردیف اول چیست؟
این کلمات در ردیف دوم چه نقشی دارند؟
چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟

تمییز نسبت می‌تواند در اصل، یکی از نقش‌های فاعل، مفعول و یا مبتدا را داشته باشد.

بدانیم

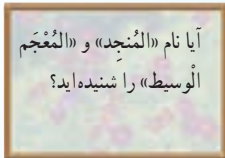
آیا می‌توانید بگویید تمییز چه هنگامی در اصل «مبتدا» بوده است؟
معمولاً در جمله اسمیه ○ معمولاً در جمله فعلیه ○
در عبارت «فَاصَّ التَّهْرُ مَاءً.» تمییز در اصل چه بوده است؟
○ مبتدا ○ فاعل

۱- در ترجمه «تمییز نسبت» دقت کنیم که تمییز در اصل به صورت مبتدا (اغلب در جمله های اسمیه : هي أكثر مِتي صبراً)، و یا فاعل (در جمله فعلیه و اغلب همراه فعل لازم : اِسْتَهَرَ هذا الطَّالِبُ جُهْداً) و یا مفعول (اغلب همراه فعل متعدی : فَجَرْنَا الْأَرْضَ عُيُوناً) می آید.

۲- در ترجمه «تمییز نسبت»، در صورتی که اسم مورد نظر همراه اسم تفضیل آمده باشد، تمییز معمولاً در اصل «مبتدا» است و از این رو می تواند به شکل جمله اسمیه ترجمه شود : هي أكثر مِتي صبراً (صبر او از من بیشتر است).

متن زیر را بخوانید و پس از پاسخ دادن به سوالات آن را ترجمه کنید :

كان في أسرة ولدان. أحدهما أكثرُ جُهداً في اكتساب العلمِ فأشتهرَ علماً في المدينة. وأما الآخرُ فأكثرُ حِرْصاً في جمع المالِ. فأصبحَ الأوَّلُ علامةَ عصره و الآخرُ تاجرَ مدينةٍ. فنظَرَ يوماً إلى أخيه العالمِ وقال له : أنا جمعتُ المالَ و أعيشتُ الآنَ في راحةٍ و أنتَ باقٍ على ففركِ. فأجابهُ العالمُ : أنا أكثرُ منك شُكراً لله ؛ لِأَنَّهُ وَهَبَنِي مِراثَ الأنبياءِ و هو العالمُ و أنتَ ورثتَ ميراثَ فرعونَ و هامانَ و هو المُلْكُ و المالُ.

***

أَسْئَلَةٌ :

□ المعنى

الف - أحدهما أكثرُ جُهداً : یکی با جدیت بود. ○ یکی از آن دو کوشاتر بود. ○

هر دو از لحاظ تلاش کوشا بودند. ○

ب - أخيه العالمِ : برادر دانشمندش ○ برادر دانشمند ○ برادران دانشمند ○

ج - أنا أكثرُ منك شُكراً. : بسیار از تو متشکرم. ○ من از تو سپاسگزارم. ○ من از تو سپاسگزارترم. ○

د - وَهَبَ : بخشید ○ گرفت ○ هدیه گرفت ○

□ إنتخب عنواناً مناسباً لِلنَّصِّ :

○ أهمية التجارة ○ الشُّكْرُ لِلَّهِ ○ قيمة العلم ○

□ لِإِجَابَةِ : ماهو میراثُ الأنبياء؟ ○ المُلْكُ ○ العلم ○ التَّبَوُّة ○

التمرين الأول

عَيِّن التَّمييزَ فِي العِبَارَاتِ التَّالِيَةِ :

- ١- ﴿ وَ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ أَمَلًا ﴾
- ٢- ﴿ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا ﴾
- ٣- أَكْمَلَ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.
- ٤- ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَتَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ﴾

التمرين الثاني

- أَكْمِلِ الْفَرَاغَ بِكَلِمَاتٍ مَنَاسِبَةٍ نَمَّ عَيَّنْ إِعْرَابَهَا : قُرْبَةً، مُتَكَاسِلًا، إِكْرَامًا، أَجْرًا
- ١- أَعْظَمَ الْعِبَادَةِ ... أَحْقَاهَا.
  - ٢- يُنْفِقُ الْمُؤْمِنُ أَمْوَالَهُ ... إِلَى اللَّهِ.
  - ٣- يُكْرِمُ الْمُسْلِمُونَ ضُيُوفَهُمْ ... بِالغَا.
  - ٤- لَا تُقِمُ الصَّلَاةَ ... .

التمرين الثالث

عَيِّنْ إعرابَ كلمة «خَيْرٌ» في العباراتِ التالية:

- ١- ﴿فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾
- ٢- ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾
- ٣- ﴿وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ﴾
- ٤- لا خَيْرَ فِي وُدِّ أَمْرِيٍّ مُتَلَوِّنٍ .

التمرين الرابع

عَيِّنِ التَّرَادُفَ وَالمُضَادَّةَ: (=، ≠)

إِقْتَرَبَ ... إِبْتَعَدَ   العُرُو ... الحَرْبُ   الأَبْرِيَاءُ ... المُحْطِطُونَ
السَّلْبُ ... النَّهْبُ   الحَضَارَةُ ... المَدَنِيَّةُ   الوَدَادُ ... المَحَبَّةُ

ماضي

فعل ماضی دلالت بر تحقق امری در گذشته می کند. به عبارت دیگر، محقق شدن آن عمل، امری مسلم است. حال گاهی متکلم برای آن که شدت علاقه خود را به تحقق امری که وقوع نیافته است بیان کند، آن را به صیغه ماضی بیان می کند تا تفاؤل و میل درونی خود را به تحقیق امر مورد نظر، رسانده باشد؛ آن چنان که در صیغه های دعا این گونه متداول است:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (خدا از او راضی باد.) دَامَ ظِلُّهُ الْعَالِي (سایه بلند او مستدام باد.) قُدِّسَ سِرُّهُ (تربتش پاک و مطهر باد.) وَفَقَّكَ اللَّهُ (خداوند تو را توفیق دهد.) و ...

گاهی متکلم امری را که در آینده اتفاق خواهد افتاد، به لفظ ماضی بیان می کند تا مسلم الوقوع بودن آن را نشان دهد؛ مانند:

﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ...﴾ = آن هنگام که خورشید تاریک گردد ... (از نشانه های قیامت)

***

در آیات زیر دقت کنید؛ آیا فعل های ماضی در معنای اصلی خود به کار رفته اند یا خیر؟

۱- ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَ...﴾

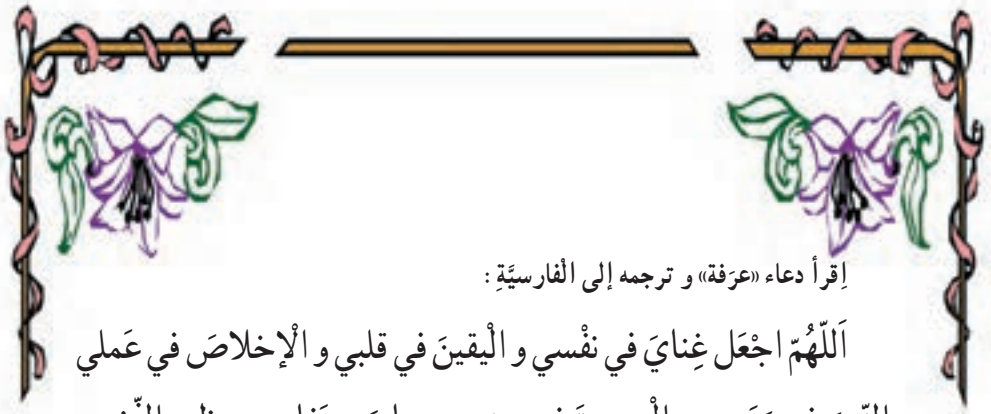
بریده باد دو دست ابولهب و ...

۲- ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾

هر آینه ما آدمی را در نیکوترین شکل آفریدیم.

۳- ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾

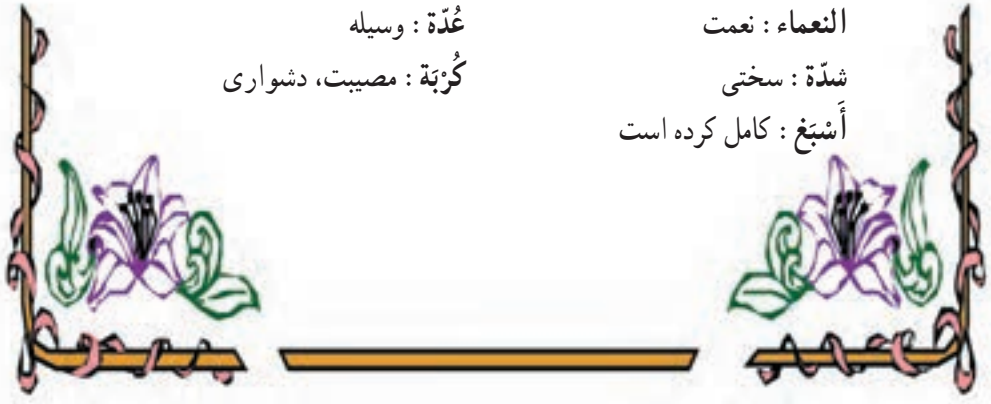
پس هر که ترازوی اعمال خیر او سنگین باشد، پس او در زندگانی پسندیده و خوشایندی است.

إقرأ دعاء «عزفة» و ترجمه إلى الفارسيّة :

اللَّهُمَّ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي وَ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَ الْإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي
وَ النُّورَ فِي بَصَرِي وَ الْبَصِيرَةَ فِي دِينِي... يَا مَنْ عَفَا عَن عَظِيمِ الذَّنُوبِ
بِحِلْمِهِ؛ يَا مَنْ أَسْبَغَ النِّعْمَاءَ بِفَضْلِهِ،... يَا عُدَّتِي فِي شِدَّتِي، يَا صَاحِبِي فِي
وَحْدَتِي يَا غِيَاثِي فِي كُرْبَتِي... يَا مَنْ قَلَّ لَهُ شُكْرِي فَلَمْ يَحْرِمْنِي وَ عَظُمَتْ
خَطِيئَتِي فَلَمْ يَفْضَحْنِي... فَلَكَ الْحَمْدُ وَ الشُّكْرُ...

***

عُدَّة : وسيله

كُرْبَةٌ : مصيبت، دشواری

النعماء : نعمت

شِدَّة : سختی

أَسْبَغَ : کامل کرده است